

Prohibicions del cant de la Sibil·la a Mallorca

Aquests tres textos vinculats amb les prohibicions del cant de la Sibil·la a Mallorca ens situen dins el context de la reforma al culte catòlic del Concili de Trento. El cànon conciliar aprovat el 1562 advertia que s'havien de suprimir de la missa les músiques i les accions no purament religioses. Quan arribà la reforma la tradició de representar drames litúrgics ja es remuntava al segle IX i X arreu d'Europa i al segle XIII a Mallorca; de manera que les prohibicions que s'iniciaren a partir de 1562 són testimoni d'un fenomen que devia estar ben arrelat dins les pràctiques dramàtiques de les festivitats més importants del calendari litúrgic. Els anys de la instauració de la reforma conciliar ens deixen un llegat amb tot un seguit de tensions on es veuen confrontades dues maneres d'entendre la litúrgia: per una banda tenim les directrius jeràrquiques que dictaminen fidelitat a la jerarquia eclesiàstica, i per altra, tenim la vivència del poble fidel a la tradició.

Les línies ideològiques del Concili encarregaren al papat de Pius V l'edició de llibres litúrgics reformats segons els nous dictàmens i l'any 1568 es publicà el nou Breviari romà. Aquest llibre ja no contemplava el Cant de la Sibil·la dins el seu lloc litúrgic tradicional que era a la novena lliçó de les matines de Nadal i que el Capítol de la seu el posà en vigència al 1572. Una de les primeres prohibicions va ser la del bisbe Arnedo a Mallorca, després Barcelona (1575) i uns anys després Tarragona (1580); de manera progressiva s'anaren suprimint definitivament aquests tipus de representacions. No obstant, a Mallorca es dugué a terme una seqüència d'interrupcions entre els anys que van de 1572 al 1692 marcada per la successió de prohibicions i reinstauracions més o menys seguides pels diferents responsables de la diòcesi de Mallorca.

La prohibició del bisbe Arnedo, introductor de la reforma tridentina a l'Illa, obeïa a l'ambient generalitzat que es respirava a la resta d'Europa occidental. Però les pressions populars reivindicaven la seva presència i fou quan el nou bisbe Joan Vich –successor d'Arnedo– va reinstaurar el Cant tres anys més tard (1575). Durant gairebé un segle el cant de la Sibil·la gaudí de continuïtat, però l'any 1666 es tornà a prohibir en boca del bisbe Pedro Fernández Manjarrés a instàncies de la Inquisició i sancionant qui ho permetés degut als abusos interpretatius que s'arribaren a escometre. El to amenaçant i allisonador que es desprèn del discurs dels textos ens pot donar una idea de l'alt grau de "il·licències litúrgiques" que es degueren arribar a dur a terme.

Finalment cap a finals del segle XVII l'arquebisbe Pedro de Alagón l'any 1692 donà la solució definitiva al tema permetent que només es representés la Sibil·la la nit de Nadal. D'aleshores ençà no es té notícia de que el Cant de la Sibil·la a Mallorca s'hagi tornat a interrompre.

Francesc Vicens Vidal

BIBLIOGRAFIA:

- ALCOVER & MOLL: *Diccionari Català-Valencià-Balear*, Palma de Mallorca: Ed. Moll, vol. IX, 1980
- AMADES, Joan. *Costumari Català I. Hivern*, Barcelona, 1950.
- ANGLÈS, Higini. *La música a Catalunya fins al segle XIII*, Barcelona: UAB-BNC, 1935.
- CAIMARI, Andreu. "L'Antiga pietat popular entorn del Nadal" a *Analecta Sacra Tarraconensia* XXVII, 1955, pp: 199-222.
- GÓMEZ MUNTANÉ, M.C. *El canto de la sibila II* (Cataluña y Baleares), Madrid: Alpuerto, vol. II, 1997.
- LLABRÉS, P.J. *Celebrar Nadal a Mallorca*, Palma: Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, núm.IX, s. d., pp.: 36-57
- PEREZ, L. *Sa sibil·la en la noche de Navidad*, Palma: Panorama Balear, 1955.
- SANCHÍS GUARNER, M. *El Cant de la Sibil·la, antiga cerimònia nadalenca*, València: Diputació Provincial, 1956.

* * *

Font: Acta Capitular de la Seu de Mallorca, 23 de desembre de 1675.
Ubicació de la font: CinMus (Centre d'investigació musical de Mallorca)

Dia 23 del mes de desembre de l'any 1575. Reunits al palau episcopal l'Ilm. i Rvdm. Sr. Bisbe, l'arcedià, el degà, el preceptor, Torroella, Malferit, Abrines major, Palou, Ferregut, Berard, Callar, Garau, Anglada, A. Palou, Fiol, Tries. Proposà la sua Senyoria que a causa d'una antic costum es feia en el lloc on es celebraven les matines la Sibil·la, igual que a altres esglésies catedrals d'Espanya i, especialment, a la metropolitana de València. Es diuen entre els nocturns de matines¹ algunes cançonetes devotes, cosa que està bé, no cal afegir als oficis la Sibil·la i que es suprimeixin aquestes cançons. Es decidí que es fes tal com li semblava al senyor [bisbe]. (*traducció del llatí: Teodoro Suau Puig*)

* * *

Llibre Comú de la Curia Ecclesiàstica, 1663-1669. 4 de diciembre de 1666.
Ubicació de la font: Arxiu Diocesà de Mallorca.

Por quanto se ha experimentado los grandes inconvenientes que resultan en ofensa de Dios Nuestro Señor en las representaciones que se hacen de la Sibil·la en cualquier fiesta y de Navidad, por tanto a pedimento e instancia del Procurador Fiscal de nuestro Tribunal eclesiástico, ordenamos y mandamos a todos los dichos rectores, curas y demás superiores y superiores de conventos que en pena de excomunió mayor *latae sententiae ipso facto incurrenda* no hagan sibillas ni otras representaciones en sus iglesias ni a otros permitan hacerlas, sin expresa licencia nuestra por escrito como así convenga al servicio de Dios nuestro Señor.

¹ Els nocturns són cada una de les tres parts que formaven la pregària de matines.

* * *

Lleis sinodals del bisbat de Mallorca vigents i promulgades en el Sínode Diocesà que va celebrar en la seva Església Catedral l'Ilm. i Rvdm. Sr. D. Pere d'Alagón, Arquebisbe Bisbe de Mallorca. En l'any 1692. A Mallorca, a la casa de Miquel Capó, Tipògraf, pag. 269.

Les esglésies són cases d'oració, de les quals s'han de fer enfora tota mena d'enrenous i, atès que hem sabut que s'hi mantenen alguns abusos, especialment que es canten sibil·les en les vigílies d'alguns sants, que provoquen més les rialles, el soroll, la xerrameca i la confusió que la devoció, manam, amb l'aprovació del Sínode, que d'ara endavant, les sibil·les no es cantin en cap de les nostre esglésies, excepció feta de la vigília del Nadal de Nostre Senyor Jesucrist. Aquest és un dia gran, en raó de l'alegria d'un tan gran Salvador, el qual ha de ser celebrat amb les llàgrimes del cor per tal d'obtenir-ne el major benefici i no s'ha de suposar que en aquesta nit els ànims dels fidels s'hagin de distreure precisament quan s'escolta la memòria del judici; per això permetem que es canti la Sibil·la; pel que fa als altres dies, de tal manera ho prohibim que els cantors siguin castigats tot d'una amb la pena de vuit dies de presó i als qui ho permetin, és a dir, rectors de l'església i pastors, la pena que segons dret els correspongui. *traducció del llatí: Teodoro Suau Puig*)

* * *